

מתי לשון הרע הופך לפלילי?

אנשים רבים מנצלים את הפלטפורמות הטכנולוגיות והחברתיות כדי לחוות את דעתם על אחרים. לעיתים זהו ציוץ בטוויטר או פוסט בפייסבוק, לעיתים זהו בלוג או תגובה בפורום. אם גם אתם נוהגים להביע את דעתכם ברשת או במדיות ציבוריות אחרות, חשוב שתדעו כי אמירות מסוימות עלולות בהחלט להיחשב ללשון הרע. מלבד התביעה האזרחית שעשויה להיות מוגשת כנגדכם עלול הנפגע גם לפנות למישור הפלילי ולהגיש קובלנה פלילית פרטית. התוצאה היא רישום והליך פלילי לכל דבר ועניין, וזאת עוד לפני שהזכרנו קנסות גבוהים ואפילו מאסר על תנאי. לכן, הכירו את החוק והיזהרו בדבריכם, לא רק בגלל הענישה ההולכת ומחמירה בעת האחרונה, אלא גם משום כבודו של האדם או הארגון. עו"ד אסף דוק מסביר מתי הבעת דעה חוצה את הגבול והופכת ללשון הרע המהווה גם עבירה פלילית.

דיני לשון הרע הם בראש ובראשונה ענף של דיני הנזיקין, שכן עניינם הוא הסדרת סכסוכים בין המזיק לניזוק המזכים בסעד אזרחי. אולם, לשון הרע יכולה להוות אף עבירה פלילית שדינה הוא עד שנת מאסר ועקב כך גם רישום פלילי.

מהו בכלל לשון הרע?

בטרם נעסוק בפן הפלילי של לשון הרע נציין כי הגדרת העבירה מצויה בסעיף הראשון לחוק לשון הרע. על פי סעיף זה, לשון הרע היא פרסום דברים העלולים לבזות, לפגוע או להשפיל אדם, או לעשות אותו מטרה לבוז, לעג ושנאה מצד אחרים. זאת, עקב נטייה מינית, גזע, מגדר, מוצא, דת, מקום מגורים, התנהגויות או מעשים המיוחסים לו. עוד ראוי לציין כי אין הכוונה לאדם הפרטי בלבד אלא גם לתאגיד כלשהו. חשוב לזכור שגם דברים שניתן לפרשם לכאן ולכאן עלולים להיחשב ללשון הרע, שכן המבחן המכריע לענייננו הוא מבחן האדם הסביר. כלומר, בית המשפט "נכנס לנעליו" של אדם סביר העומד במקומו של הנפגע, ובודק האם הוא היה חש מושפל, מבוזה או נפגע מהדברים. המשמעות היא שגם אם האדם שאליו התייחסתם לא נפגע ממש, ייתכן בהחלט שבית המשפט ימצא אתכם אשמים.

מהו פרסום?

בסעיף השני לחוק מוגדרות דרכי הפרסום של דברים העלולים להיחשב כלשון הרע, בין אם הם הנעשים בכתב, בעל פה, בתמונה או בציור. ואולם, קיים הבדל בין דרישותיה של תביעה אזרחית לקובלנה פלילית. בקובלנה פלילית ישנה דרישה מחמירה יותר, לפיה על הדברים להגיע לידיעתם של שני אנשים או יותר מלבד הנפגע עצמו. מאידך, בתביעה אזרחית מספיק שהגיעו הדברים לאדם אחד מלבד הנפגע. יחד עם זאת, דקויות אלו אינן משחקות תמיד תפקיד מהותי, שכן כל פרסום במדיה ציבורית מגיע לרוב למאות ואלפי קוראים וצופים.

כוונה לפגוע

עוד הבדל מהותי בין תביעה אזרחית להליך הפלילי הוא כוונת המפרסם לפגוע. בתביעה אזרחית אין הכרח להוכיח כוונה לפגוע ובמקרים אלו יעמדו הפיצויים המרביים על 50,000 שקלים. מאידך, ניתן גם להוכיח כוונה לפגוע ובמקרה זה מדובר בכפל פיצוי, כלומר 100,000 שקלים. כל זאת, ללא צורך להוכיח נזקים שנגרמו לפגוע עקב הפרסום, ובמידה שתוגש תביעה הכוללת גם הוכחת נזקים עשויים הסכומים לנסוק בקלות למאות אלפי שקלים. כפי שאמרנו, במשפט הפלילי קיימות דרישות גבוהות יותר, ובמקרה של קובלנה פרטית חייב הנפגע להוכיח כי אכן התכוון המפרסם לפגוע בו על פי הגדרות החוק. כלומר, מדובר מראש ברף הוכחות גבוה יותר המצריך הצגת ראיות שונות לכוונת הפרסום. הסיבה להחמרה מבחינת כוונה ומספר האנשים שנחשפים לדברים, קשורה בענישה הקשה ובהשלכות המהותיות של ההליך הפלילי.

בנוסף, התעוררה השאלה האם כוונה לפגוע כוללת את הלכת הצפיות. הפסיקה קבעה כי הלכת הצפיות לא חלה בדיני לשון הרע. כלומר כדי להוכיח במשפט הפלילי כי הנתבע התכוון לפגוע צריך להוכיח כוונה של ממש.

מהי קובלנה פרטית פלילית?

במרבית המקרים עבירות לשון הרע מגיעות לכדי תביעה אזרחית ובה הן מסתיימות. יחד עם זאת, לפי סעיף מספר 68 לחוק סדר דין פלילי ניתן גם להגיש [קובלנה פלילית](#) באופן פרטי. כידוע, תביעות פליליות מנוהלות כמעט תמיד על ידי המדינה כנגד נאשמים, אך במקרה זה מדובר בהליך פלילי שלא המדינה מנהלת אותו אלא הנפגע באמצעות עורך דינו. חשוב להבין שכאן עוברת התביעה למגרש אחר וחמור בהרבה, ולו מפני שהליכים אלו כוללים רישום פלילי. הרישום ילווה את האדם לאורך שנים רבות, יהווה כתם אישי, ואף יעמיד בפניו מכשולים כגון בקבלה למקומות עבודה, או איסור על עיסוק במקצועות מסוימים. הסיבה שבגללה מתנהלת קובלנה זו באופן פרטי ולא מצד המדינה, היא שמבקרים אלו לא קיים לרוב עניין ציבורי מהותי בהענשת מפרסם הדברים. יחד עם זאת, אין בכך לומר שלא צפויים עונשים מרתיעים במידה שהצד השני יוכיח את התנאים המצטברים לעבירת לשון הרע.

הסכנות שבהליך הפלילי

ראשית, חשוב לדעת שהגשת קובלנה פלילית אינה עומדת בסתירה לתביעה אזרחית, וניתן בהחלט להגיש את שתיהן במקביל. הסיבה שבגללה בוחרים אנשים או ארגונים לפנות להליך פלילי טמונה בשאיפה לבוא חשבון ולהעניש את הפוגע בכל חומרת החוק, ולא רק בקבלת סעד כספי. הלכה למעשה, אדם שנמצא אשם בעבירת לשון הרע במסגרת הליך פלילי, מסתכן בענישה מקסימאלית העומדת על שנה מאסר בפועל, למרות שבמרבית המקרים מוטל מאסר על תנאי "בלבד". מעבר לכך, גם בית משפט השלום שאליו מוגשת הקובלנה יכול לפסוק פיצויים עד לסך של 50,000 שקלים, וזאת מבלי שהנפגע יצטרך להוכיח נזקים שנגרמו לו. בשורה התחתונה, מדובר בהשלכות חמורות ביותר על פרסום דברים ללא שיקול דעת מספק.

הגנות שעומדות לימין הנתבע

אמנם, הרשעה בקובלנה פלילית אינה עניין של מה בכך, אך הדברים גם אינם פשוטים להוכחה. על עורך הדין של הצד התובע להוכיח כאמור את טיב הפרסום, את תפוצתו ואת הכוונה העומדת מאחוריו. מלבד זאת, החוק דואג לתמוך בחופש הביטוי עם שורה ארוכה של פרסומים מותרים, שאם התקיימו אינם יכולים לשמש עילה במשפט פלילי או בתביעה אזרחית. כמו כן, ישנה הגנת אמת בפרסום העומדת לימינו של מי שפרסם דברים נכונים ואמיתיים, ושהיה בהם עניין לציבור. זאת בנוסף על הגנת תום הלב שקובעת לא מעט תנאים מגנים על המפרסם, כגון פרסום עקב חובה חוקית, חברתית או מוסרית, או ביקורת על יצירות אומנות ופרסומים מדעיים. מעבר לכך, ישנה שורה ארוכה של סוגיות המקשות על תביעת לשון הרע, כדוגמת קושי בהוכחת נזק, כאשר שמו "הטוב" של האדם או הארגון היו מלכתחילה ירודים, כשמדובר בביקורת הומוריסטית או סאטירית, או כשאין מספיק עדים שאליהם הגיעה ההשמצה.

ההגנה המרכזית - הגנת אמת בפרסום (טענת "אמת דיברתי")

זו ההגנה החזקה ביותר. יוער, כי גם פרסום אמיתי יכול להוות לשון הרע. באם מייחסים לאדם התנהגות שלילית, הדבר פוגע בו גם כאשר הוא נכון. בשל כך, בשלב הראשון בלבד - המחוקק קבע כי מספיק להוכיח את עצם ההשמצה. מהנקודה הזו מגיע סעיף 14 ואומר כי במשפט לשון הרע תהא זו הגנה טובה שהדבר שפורסם היה דבר אמת. קרי, קיימת הגנה באם הנתבע מוכיח כי הפרסום הוא באמת.

מה עומד מאחורי הגנה זאת? מספר הצדקות:

1. **צדק משפטי כלפי התובע:** כאשר התובע בעצמו התנהג בצורה פסולה ניתן לומר כי הוא בעצמו אחראי לשמו הרע. לנתבע יש לגיטימציה פחותה לבקש סעד בגין הפגיעה בו.
2. **לא ראוי להעניש את הנתבע בשל אמירת אמת:** מדובר בפגיעה קשה במיוחד בחופש הביטוי באם נטיל על אדם סנקציה בגין אמירת אמת.

3. **לחברה בכללותה יש אינטרס כפול וחזק להכיל את ההגנה הזו:** יש לחברה אינטרס שדברי אמת יצאו לאור וזאת בכדי שאותם דברי אמת יסייעו לחברה לקבל החלטות מושכלות ונבונות יותר.

4. **מסר הרתעתי לתובעים פוטנציאליים:** האינטרס שכל אדם ידע כי באם הוא פועל בניגוד לערכי החברה יהיה ניתן באופן חוקי לפרסם את הדבר הזה ברבים. מדובר למעשה במסר כלפי תובעים פוטנציאליים.

נושא אמיתות הפרסום הוא קריטי לא רק כלפי הנתבע אלא גם לתובע. זהו דבר שקשה להגיד כלפי הגנות אחרות. לתובע יש עניין אישי ורגשי הרבה יותר חזק בנושא אמיתות הפרסום גם מבלי קשר לפרסום שיקבל בסופו של הליך. אם בשביל הנתבע הוכחת אמיתות הפרסום מהווה אמצעי לחמוק מאחריות נזיקית, הרי שבשביל התובע הוכחת השקריות מהווה אמצעי לטיהור שמו הטוב. מבחינת הדין הפוזיטיבי הגנת אמת הפרסום היא הגנה שהתובע צריך לעלות ולהוכיח אותה. אולם, מבחינה מהותית הנושא של אמיתות הפרסום הוא מעין נשק המונח באמצע שדה הקרב בין התובע לנתבע ובאמצעותו לנצח את הקרב המשפטי.

כאשר אומרים על טענה שהיא אמת או לא אמת משתמע מכך כי הטענה מתייחסת לעובדות. טענה יכולה להתקיים או לא להתקיים ולכן טענה עובדתית יכולה להיות אמיתית או שקרית. אלו סוגי המקרים בהם ההגנה הזו רלוונטית. כאשר מדובר בפרסום טענות סובייקטיביות או דעות - הגנה זו לא תחול (לדוגמא: מתפרסם על רה"מ כי הוא מנהל מדיניות גרועה, אז ההגנה הזו לא תתפוס כי מדובר באמת סובייקטיבית). ככלל, העמדה לפיה אין עבודות אובייקטיביות נדחית על ידי המשפט. אם נקבל את הטענה שאין אמת ביהמ"ש לא יוכל לקבוע ממצא עובדתי בשום מקרה (דוגמא: כיצד נגרמה תאונה, כיצד הופר חוזה וכד'). ככל שטענת פרסום לשון הרע שבגינה מוגשת תביעה יותר נקודתית ומתייחסת לאירוע, מקום זמן ספציפי יותר כך קטן הסיכוי שיהיה לגביה השקפות ערכיות שונות. ככל שהפרסום הוא יותר מורכב ומערב סיטואציות מתמשכות או יחסים בין אנשים או ככל שהטענה מתייחסת לנושאים אידיאולוגיים וערכיים כך יהיה לנו קשה יותר להסתכל עליה במשקפי אמת ושקר. יחד עם זאת ההנחה הרווחת היא כי יש טענות שניתן להוכיח את אמיתותן או לקבוע כי הן שקריות.

פרסמו עליך לשון הרע? מישהו הגיש נגדך קובלנה בגין לשון הרע?

יש להיזהר מאוד בדברים שאתם מצייצים, כותבים או מעלים למדיות ציבוריות. מצד שני, במידה שמתגבשת נגדכם קובלנה פלילית טוב תעשו אם תפנו במהירות לעורך דין בעל ניסיון מוכח בתחום על מנת שיייע לכם בצליחת ההליך ומניעת הסתבכותכם בפלילים.

במידה והוציאו דיבתך רעה או מנגד הגישו נגדך תביעה או קובלנה פלילית - אתה זקוק לעורך דין המתמחה בדיני לשון הרע שייסע לך בניהול ההליך האזרחי או הפלילי בכותלי בית המשפט. משרדנו מספק ייעוץ וייצוג משפטי לתובעים ונתבעים בדיני לשון הרע מזה תקופה ארוכה ובכך שומר נאמנה על הזכויות והאינטרסים שלהם תוך לחימה עיקשת, רציפה ובלתי מתפשרת בגורמים השונים עד לכיבוש היעד לשביעות רצונם. במידה ונפגעת מלשון הרע או שתובעים אותך על כך, פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או [השאר פרטים](#) ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.

{*:fast_contact}